

потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб. Вип. 4 Частина 2. Київ : Педагогічна думка, 2013. 338 с.

4. Чайка М.С., Усатенко Г.В., Кривоногова О.В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. К. : ФОП Усатенко Г.В., 2021. 80 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-403-0-46>

TO THE QUESTION OF PREPARING YOUNGER SCHOOLCHILDREN WITH SPEECH DISORDERS TO SOLVE ARITHMETIC PROBLEMS

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ АРИФМЕТИЧНИХ ЗАДАЧ

Lisova L. I.

*Doctor of Science in Pedagogy,
Senior Lecturer at the Department of
Speech Therapy and Special Methods,
Faculty of Special Education,
Psychology and Social Work,
Katianets-Podilskyi Ivan Ohienko
National University
Katianets-Podilskyi, Ukraine*

Лісова Л. І.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри логопедії
та спеціальних методик,
факультету спеціальної педагогіки,
психології та соціальної роботи
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

Аналіз спеціальних науково-методичних джерел та матеріалів проведеного нами дослідження показав, що в молодших школярів з порушеннями мовлення (надалі ПМ) рівень засвоєння арифметичних задач переважно низький, а на кожному етапі роботи над ними виникають різні типи труднощів. Встановлено, що в процесі розв'язування арифметичних задач у школярів з ПМ виникають труднощі, які не можна пояснити лише недорозвиненням у них мовлення. Причини таких труднощів в учнів з ПМ, як показують дослідження науковців (Н. Гаврилової, В. Тарасун, М. Sackowska, J. Hanisz та ін.) – це вибіркове недорозвинення окремих пізнавальних процесів [2; 3; 5; 6].

За результатами проведеного нами обстеження особливостей вміння розв'язувати арифметичні задачі у молодших школярів з ПМ спостерігаються різного типу труднощі на усіх етапах роботи з нею.

Зокрема, I етап – читання змісту арифметичної задачі. Типи труднощів: неточність читання; недостатня цілісність читання. II етап – переказ змісту арифметичної задачі. Типи труднощів: неточність переказу тексту; недостатня цілісність переказу тексту; недостатня самостійність при переказі тексту; взагалі не переказували текст. III етап – аналіз змісту арифметичної задачі. Типи труднощів: труднощі вибору суттєвих складових задач; зосередження на несуттєвих ознаках арифметичної задачі. IV етап – синтез змісту арифметичної задачі. Типи труднощів: труднощі співвіднесення окремих складових задач між собою; труднощі об'єднання даних змісту арифметичної задачі у вигляді арифметичних дій. V етап – побудова скороченого запису змісту арифметичної задачі. Типи труднощів: неточний запис цифр та символів при оформленні скороченого запису арифметичної задачі; неправильний запис слів, цифр при оформленні скороченого запису арифметичної задачі; неправильне просторове розташування слів, символів при оформленні скороченого запису арифметичної задачі на аркуші паперу. VI етап – обчислення арифметичних дій. Типи труднощів: несамо-стійність у процесі розв'язування арифметичних дій; недостатня точність і цілісність сприймання арифметичних дій; незнання алгоритмів розв'язування арифметичних дій; не сформованість вміння виконувати арифметичні дії. VII етап – формулювання загальної, повної відповіді. Типи труднощів: недостатня точність при формулюванні відповіді; недостатня послідовність при формулюванні відповіді.

Дані труднощі можуть бути пов'язані з недорозвитком мовлення і з недостатнім розвитком пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, мислення, тощо). Також, вони у дітей з ПМ є вибіркові, але кожній дитині притаманна своя група труднощів в процесі розв'язування арифметичних задач. З огляду на це ми можемо вважати, що молодшим школярам з ПМ притаманна вибірковість порушення пізнавальних процесів – парціальне (В.В. Тарасун). Тому, у кожної дитини з ПМ тип труднощів буде різний [4].

Ми запропонували комплекс логопедичних занять для підготовки учнів з ПМ до розв'язування арифметичних задач. На початку в нас виникла необхідність визначення їхньої тематики. Для цього було проаналізовано тексти арифметичних задач, які вивчаються в початковій школі молодшими школярами з ПМ і сформовано загальний тематичний план, куди увійшов лексичний матеріал, що зустрічається в них. З нього декілька тем нами було об'єднано в один лексичний розділ: «Фрукти та овочі. Товарообмін». У межах нього був ієрархічно вибудований тематичний матеріал від простішого до складнішого. За змістом розділу поетапно було сформовано низку занять таким чином, що на першому етапі розглядався змістовно легший матеріал

за темами: «Фрукти»; «Сад, садівник»; «Овочі»; «Город, городина». На другому – складніший за темами: «Вага», «Магазин». На третьому – найскладніший за темами: «Гроші», «Товарообмін» [2].

Основною метою проведення логопедичної корекції, спільною для усіх етапів, було формування в учнів з ПМ загальної обізнаності з відповідної теми.

Також навчальна мета на кожному етапі змінювалася відповідно до змісту та складності матеріалу. Зокрема, на I-му етапі вона полягала в тому, щоб навчити молодших школярів з ПМ розрізняти, описувати, називати фрукти і овочі. На II-му етапі – формували розуміння при вживанні узагальнювальних понять «Вага», «Магазин»; відповідно до теми заняття навчали розрізняти, описувати, називати масу предметів, розрізняти різні види ваг, вчили також культурі спілкування в крамниці та веденні невимушеної розмови з відвідувачами (присутніми); формували вміння вести діалог під час купівлі фруктів та овочів. Навчальна мета III-го етапу полягала в тому, щоб навчити учнів з ПМ відповідно вживати назви грошових одиниць та розвивати вміння користуватися ними; навчати перетворювати копійки у гривні та навпаки, групувати монети; вчити узгоджувати числівники з іменниками та орієнтуватись у взаємозв'язку ціна – кількість – вартість.

Корекційно-розвивальна мета впродовж усіх занять залишалася тією ж, зорієнтованою на загальні та індивідуальні труднощі характерні для учнів з ПМ та окремі процеси і функції пізнавальної діяльності.

Отже, матеріал логопедичних заняттях можна використовувати спочатку з метою встановлення контакту з молодшими школярами з ПМ і реалізації невербального спілкування, а пізніше – з метою розгальмування і формування мовлення і мовленнєвої діяльності. Він виступає засобом організації робочого стану дитини і її активної діяльності. З одного боку спрямований на створення очікування і готовності дитини до сприймання мовлення (слухання), на створення певного емоційного стану, а з іншого – на створення умов для реалізації конкретних дій.

Описаний навчальний матеріал сприятиме навчанню молодших школярів з ПМ розв'язувати прості та складні арифметичні задачі, розвиткові логічного мислення, аналітико-синтетичній діяльності, корекції навчальної діяльності.

Таким чином, ми вважаємо, що корекція недорозвинених процесів та функцій пізнавальної діяльності в учнів з ПМ має здійснюватися на логопедичних заняттях. Тобто, ми не маємо на меті сформувати у школярів систему навчальних вмінь розв'язувати арифметичні задачі, а наше завдання полягає в тому, щоб розвинути в них спільні групи операцій або так звані загальні компоненти психічної діяльності, не залежні від спеціальних особливостей розв'язування арифметичних задач.

Література:

1. Богданович М. В. Методика викладання математики в початкових класах К. : А.С.К., 1999. 352с.
2. Лісова Л.І. Корекція навчальної діяльності молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друк-Сервіс» 2015. 224 с.
3. Тарасун В.В., Гаврилова Н.С. Особливості навчання математики молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В.С., 2007. 268 с.
4. Тарасун В.В. Логодидактика: навч. посіб. 2-е вид. К. : Видав. Дім «Слово», 2011. 392 с.
5. Sackowska M. Rozwiązywanie zadań tekstowych w klasach I–III. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1990. 195 s.
6. Wesola Szkoła. Kształcenie zintegrowane w klasie 2. Matematyka. Część 2. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1997. 120 s.